

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Situace občanské společnosti v zemích západního Balkánu

(2006/C 195/23)

Paní Margot Wallström, místopředsedkyně Evropské komise, požádala dopisem ze dne 14. června 2005 Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, o vypracování průzkumného stanoviska ve věci: *Situace občanské společnosti v zemích západního Balkánu*.

Specializovaná sekce „Vnější vztahy“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů, přijala stanovisko dne 27. března 2006. Zpravodajem byl pan Dimitriadis.

Na 427. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 17. a 18. května 2006 (jednání ze dne 17. května 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 95 hlasy pro, žádným hlasem proti a 1 člen se zdržel hlasování.

Toto stanovisko je v souladu s článkem 9 Protokolu o spolupráci mezi Komisí a Evropským hospodářským a sociálním výborem a vyhovuje žádosti paní Margot Wallström, místopředsedkyně Evropské komise, o vypracování stanoviska k situaci občanské společnosti v zemích západního Balkánu, jenž je příspěvkem k jejím strategickým úvahám v rámci procesu stabilizace a přidružení.

Cílem tohoto stanoviska je:

- poskytnout Komisi a Radě co nejučinnější pomoc při definování a provádění smysluplných politik pro podporu realistických a měřitelných cílů,
- umožnit evropské veřejnosti, aby lépe pochopila tyto politiky a podpořila je tak na základě své informovanosti a aby vnímala pozitivní stránky EU,
- zpřístupnit a následně, bude-li to nutné, zlepšit či zveřejňovat prováděné politiky a opatření, pokud jsou jejich cíle jasné a nesporné, se zvláštním ohledem na subjekty, jichž se přímo týkají,
- vylepšit mínění o EU a posílit její význam na mezinárodní scéně, zvláště v tak problémové oblasti, jakou je západní Balkán, a prokázat, že Unie si uvědomuje skutečné a naléhavé potřeby obyvatel této oblasti a poskytuje jim know-how jako pomoc na cestě k prosperitě,
- ukázat úlohu, kterou může EHSV hrát v této oblasti jako most mezi evropskými organizacemi občanské společnosti a odpovídajícími místními organizacemi.

1. Shrnutí

1.1 Připomínky EHSV

- Během jugoslávské krize ztratila EU velkou část své důvěryhodnosti jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni regio-

nální, a má tudíž v této oblasti pověst politicky slabého mezinárodního subjektu, jenž nikdy zcela nepochopil situaci západního Balkánu a nedokázal zkoordinovat své jednotlivé kroky.

- V řadě regionů západního Balkánu a především v Kosovu se nepodařilo upevnit pocit bezpečí a etnické konflikty zde mohou v každém okamžiku propuknout v násilný střet.
- Unie Srbska a Černé Hory nesplňuje kritéria pro vytvoření očekávaného demokratického soustátí.
- Bosna a Hercegovina a Kosovo jsou ustanovenými politickými zřízeními, jež prosadily mezinárodní organizace, a není jisté, zda budou moci fungovat i v budoucnu.
- Kodaňská kritéria jsou považována za základní a neměnná.
- Rozvoj integrované evropské strategie probíhá prostřednictvím občanské společnosti, která nesměle začíná hrát svou roli, a prostřednictvím jejich organizací.
- Země západního Balkánu neustále potřebují přímou, soustavnou a silnou podporu, jak z hlediska ekonomického, tak z hlediska know-how (podpora přímých a nepřímých investic).
- Je třeba posílit vícehlasný a vícestranný dialog a vytvořit demokratický legislativní rámec, jenž by umožnil fungování občanské společnosti.
- Boj s korupcí a uznání soudní moci jako opory společnosti představují jasné priority.
- Bylo by třeba financovat organizace občanské společnosti.
- EHSV se domnívá, že je nutné vytvořit smíšené poradní výbory se všemi zeměmi západního Balkánu, jakmile budou příznivé podmínky.

1.2 Úloha a odpovědnost EHSV

- Vzhledem ke svým širokým lidským zdrojům a odborným znalostem se EHSV domnívá, že bude zcela jistě schopen hrát aktivnější úlohu při rozvoji výše uvedených politik, o čemž svědčí důležitá iniciativa, kterou se rozhodl zorganizovat ve svém sídle v roce 2006 v podobě Fóra, jehož se zúčastní organizace občanské společnosti západního Balkánu.
- Bude-li o to požádán, EHSV je připraven poskytnout své služby k tomu, aby se organizace občanské společnosti západního Balkánu dostaly do styku s evropskými organizacemi.
- Komise by mohla pověřit EHSV, aby organizoval místní informativní setkání s občanskou společností na konkrétní témata, což by mohlo představovat jakýsi komunikační most mezi občanskou společností a mezinárodními organizacemi, jako jsou MMF, Světová banka, EIB atd.
- EHSV by měl ve spolupráci s Evropskou komisí plánovat, zavádět a podporovat systematické analýzy (studie týkající se občanské společnosti západního Balkánu a jejího vývoje).

1.3 EHSV doporučuje a navrhuje:

A) národním a regionálním politickým silám zemí západního Balkánu

- EHSV doporučuje zemím západního Balkánu, aby se snažily dosáhnout souladu s *acquis communautaire*; dále doporučuje jejich vládám, aby zvýšily své úsilí ve prospěch demokracie.
- EHSV vyzývá všechny zainteresované strany, aby obzvláště respektovaly národnostní a náboženské menšiny.

B) politickým institucím Unie

- EHSV vyzývá Komisi, aby zvýšila své úsilí ve snaze dokončit proces stabilizace a přidružení s dalšími zeměmi regionu; dále požaduje, aby Komise prokázala silnější politickou vůli a lépe koordinovala své politické instituce a poradní orgány s cílem podpořit všechny otázky solušnské agendy.
- EHSV se domnívá, že vzdělávání je základní oblast, ve které by měla EU podporovat a posilovat společnosti západního Balkánu.
- EHSV považuje definitivní urovnání otázky statusu Kosova

za velmi důležité pro bezpečnost, mír a stabilitu regionu.

- EHSV je toho názoru, že EU by měla rovněž vyhodnotit postavení a cíle organizací sociálních partnerů.

C) členskými státy EU, které sousedí s oblastí západního Balkánu, a evropským organizacím občanské společnosti

- členské státy EU by měly pracovat ve prospěch posílení občanské společnosti.

2. Historické pozadí situace občanské společnosti v zemích západního Balkánu

2.1 Toto stanovisko se zabývá občanskou společností⁽¹⁾ na Balkáně a zaměřuje se na tyto země: Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Chorvatsko, Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii a Srbsko a Černou Horu, včetně oblasti Kosova v souladu s rezolucí 1244 Rady bezpečnosti OSN.

2.2 Na summitu v Soluni (červen 2003) EU znovu potvrdila, že se zasazuje o to, aby země západního Balkánu⁽²⁾ byly začleněny do Unie, jakmile to umožní situace. Proces stabilizace a přidružení byl obohacen o nové nástroje na podporu rozvoje reforem. Byly stanoveny krátkodobé a střednědobé priority a v roce 2004 byla schválena první série evropských partnerství.

2.3 Politická situace v této oblasti je však dosud nestabilní – konečný status Kosova dosud nebyl vyřešen, vztahy mezi Srbskem a Černou Horou jsou proměnlivé a pokrok v Bosně a Hercegovině je pomalý a každou chvíli se může zastavit.

2.4 Kontaktní skupina EHSV, která navštívila Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu (21.-22. března 2005), Srbsko a Černou Horu (26. května 2005) a Bývalou jugoslávskou republiku Makedonie, informovala o pozitivní reakci na Fórum organizované občanské společnosti pořádané EHSV. Nicméně též zdůraznila, že je obtížné dosáhnout konstruktivního sociálního dialogu vzhledem k tomu, že v těchto zemích neexistuje skutečně reprezentativní účast sociálních partnerů a některé organizace, které chtějí zastupovat občanskou společnost, k tomu nemají dostatečné oprávnění⁽³⁾. Součinnost mezi státní správou a občanskou společností se postupně zvýšila, ale dosud nedosáhla úrovně potřebné k tomu, aby bylo v praxi dosaženo výrazných výsledků a spolupráce.

⁽¹⁾ Občanská společnost je zde definována stejně jako v předešlých stanoviskách EHSV: 1) organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců, 2) organizace zastupující další hospodářské a sociální zájmy, 3) nevládní organizace, 4) základní organizace 5) náboženských organizací.

⁽²⁾ Viz Stanovisko EHSV Podpora zapojení organizací občanské společnosti v jihovýchodní Evropě – minulá zkušenosti a budoucí úkoly (zpravodaj: pan Wilkinson) (Úř. věst. C 208, 3.9. 2003, s. 82).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV Úloha a příspěvek organizované občanské společnosti k budování Evropy (Úř. věst. C 329, 11.11.1999) a k Organizovaná občanská společnost a evropská správa - příspěvek Výboru k vypracování bílé knihy (Úř. věst. C 193, 10.7. 2001).

2.5 Křehkost demokratických institucí, politického prostředí a křehká bezpečnost v zemích této oblasti doposud neumožnily strukturovaný sociální dialog s nezávislými a reprezentativními sociálními partnery, který musí být založen na interní diskusi mezi sociálními partnery a měl by být dále podporován EU, jež má bohaté zkušenosti a odborné znalosti.

2.6 Toto stanovisko navazuje na summit v Záhřebu (listopad 2000), na agendu ze Soluně (červen 2003) a všechny další iniciativy EU v této oblasti zaměřené na ekonomickou, politickou, sociální a kulturní problematiku.

2.7 Současná situace organizací občanské společnosti se příliš nezměnila od situace popsané ve stanovisku EHSV *Úloha občanské společnosti v nové evropské strategii pro západní Balkán* ⁽⁴⁾. Situaci lze stručně vylicít následovně:

- pokračující a vytrvalé úsilí odborových organizací o získání nové úlohy, kterou by plnily v tržním hospodářství a zemích, v nichž soukromý sektor nyní přispívá k růstu,
- snaha osvobodit zaměstnavatelské organizace od omezení státní kontroly způsobené bývalým vlastnictvím státu; situace se v současné době změnila, jelikož po rozpadu bývalého režimu hrál stát zvláštní úlohu v zakládání nových podniků a podpoře začínajících podnikatelů, kteří získali značné prostředky od mezinárodních investorů,
- různé snahy jsou v určitých případech neúčinné a vyžadují spolupráci, která by měla být koordinovanější.

2.8 Společenská situace na Balkáně je i nadále obecně problematická. Navzdory jistému pokroku sociální a politické instituce a struktury zde dosud nemají své pevné místo. Válka vyvolala závažné konflikty, které do dnešního dne ještě nebyly vyřešeny. Následkem toho úsilí mezinárodních a evropských organizací nemělo očekávaný výsledek, protože zde chyběl jednotný model sociálního dialogu a dialogu mezi organizacemi občanské společnosti, v němž by různé skupiny a organizace

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV *Úloha občanské společnosti v nové evropské strategii pro západní Balkán* (zpravodaj: pan Confalonieri) (Úř. věst. C 80, 30.03.2004, s. 158) a též *Podpora zapojení organizací občanské společnosti v jihovýchodní Evropě – minulé zkušenosti a budoucí úkoly* (zpravodaj: pan Wilkinson) (Úř. věst. C 208, 3.9.2003, s.82).

občanské společnosti mohly hrát přesné a velmi jasné úlohy, pokud jde o práva, pravomoce a povinnosti.

3. Obecná situace organizací občanské společnosti

3.1 Sociální partneři

Souběžně s uzavřením dohod o volném obchodu v balkánských zemích je nyní nezbytné ustanovit oficiální zastoupení sociálních partnerů a zároveň zřídit integrované reprezentativní struktury na národní úrovni.

Evropské programy na posílení kapacity ⁽⁵⁾ jsou zásadní zvláště pro odborové organizace a sdružení zaměstnavatelů v okrajových oblastech. Pro meziregionální spolupráci jsou potřebné osvědčené metody vzhledem k tomu, že sociální partneři se budou muset zabývat regionálními problémy prostřednictvím spolupráce v souvislosti s plánovaným přechodem na jednotnou dohodu o volném obchodu v r. 2006.

Zapojit veřejný sektor v těchto zemích je často problematické, a je tedy třeba zajistit a podporovat dialog mezi veřejným a soukromým sektorem.

3.2 Další organizace

Stávající organizace občanské společnosti na Balkáně lze rozdělit do čtyř hlavních kategorií: a) organizace založené na opozici vůči bývalému režimu; b) nevládní organizace, které jsou zcela závislé na sponzorech a byly zřízeny s cílem zavádět mezinárodní programy rozvojové pomoci; c) vysoce specializované organizace, které obvykle pracují s nejhroženějšími skupinami; d) zemědělské organizace.

Životaschopnost organizací a nezávislost na sponzorech jsou nejdůležitějšími problémy, kterými je třeba se nyní zabývat. Jelikož první druh organizací obvykle existuje již dlouhou dobu a tyto organizace jsou přímo zapojeny do politických diskusí, jsou široce uznávány. Avšak jejich finanční životaschopnost je problém. Organizace druhé kategorie jsou méně viditelné, je jich velice mnoho a zdá se, že byly založeny s cílem vyhovět přání sponzorů. Většina těchto organizací jistě zanikne, jakmile přestane mít sponzory.

Je třeba se zabývat budováním kapacity a spoluprací mezi nevládními organizacemi a regiony, avšak nejdůležitější problém spočívá v tom, jak překonat kritické období, kdy se sníží přísun mezinárodních finančních prostředků a místní zdroje dosud nebudou k dispozici. Hrozí riziko, že dojde ke ztrátě velké části společenského kapitálu vybudovaného občanskou společností a k návratu násilí.

⁽⁵⁾ CARDS (Pomoc Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci), nařízení Rady č. 2666/2000 (ES) z 5. prosince 2000.

4. Strukturální problémy západního Balkánu a jejich dopad na rozvoj organizované občanské společnosti

4.1 Korupce

Korupce je nejzávažnější strukturální problém; je způsobena neefektivní veřejnou správou, neexistencí opravdového a účinného institucionálního rámce, absencí nezávislého soudnictví, špatnými ekonomickými podmínkami, chudobou a absencí skutečného zapojení organizací občanské společnosti.

4.2 Porušování lidských práv, práv jednotlivce a sociálních práv

Navzdory úsilí mezinárodních organizací, které nejsou vždy úspěšné, dosud dochází ze strany orgánů k pravidelnému narušování lidských práv. Hlavní problém však spočívá v tom, že soudnictví si očividně neuvědomuje, jakou úlohu by zde mělo plnit.

Skutečnost, že tyto země v zásadě přistoupily na institucionální rámec Rady Evropy, je pozitivním krokem kupředu. V mnoha situacích si však můžeme všimnout nedostatku politické vůle k uskutečnění tohoto rámce, narušení sociálního dialogu kvůli menšinovým a náboženským rozdílům značně ztěžují nastolení celkové atmosféry sblížení a komunikace.

4.3 Neefektivní správa – veřejná správa

Politická a sociální nestabilita způsobená radikálními interními politickými konflikty je hlavní příčinou špatné správy v této oblasti, která se projevuje špatným fungováním veřejné správy, jež zase podporuje nedostatek zodpovědnosti a korupci. Mezinárodní a evropské úsilí modernizovat veřejnou správu dosud nepřineslo žádné znatelné zlepšení.

4.4 Neexistence dialogu s občanskou společností

Sociální dialog⁽⁶⁾ s organizacemi občanské společnosti nevyžaduje jen právní rámec, vychází ze vzájemné úcty mezi dotýčenými stranami, snahy porozumět rozdílným názorům, zmírnit vzájemné rozpory a především z vůle řešit konflikty. Oblast západního Balkánu kvůli totalitním režimům a rádo by organizacím, které byly přísně kontrolovány státem, nikdy nepoznala skutečný dialog. Pro kvalitní sociální dialog je bezpochyby zapotřebí určitého času.

4.5 Potřeba existence skutečných a reprezentativních organizací občanské společnosti

Skutečnost, že zde existuje tolik organizací občanské společnosti, vyvolává oprávněné otázky, jaká je současná sociální situace v této oblasti. Mnoho takových organizací bylo založeno na žádost či naléhání mezinárodních orgánů, které je financují a často poskytují sociální podporu a pomoc, jež by

⁽⁶⁾ Konference o posílení sociálního dialogu v zemích západního Balkánu, GR pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, 6. – 7. října 2005, Skopje.

měly být zajištěny státem. Další organizace byly založeny z iniciativy mezinárodních organizací občanské společnosti a dalších nevládních organizací, které též mají přímý vliv na jejich činnost. Některé organizace jsou výsledkem místních iniciativ, za nimiž stojí politické, etnické, menšinové či náboženské zájmy.

5. Přípomínky EHSV k sociální, politické a hospodářské situaci v zemích západního Balkánu a k evropské strategii

5.1 V jugoslávské krizi a v průběhu války v dříve jednotné Jugoslávii přišla EU o značnou část své důvěryhodnosti na mezinárodní scéně i místní úrovni, protože politicky dostatečně nezasáhla.

5.2 V souvislosti s procesem stabilizace a přidružení bude muset Evropská komise stanovit jasnější politickou strategii, aby upevnila svou pozici v regionu. Bude muset rovněž posílit svůj závazek a zlepšit kvalitu svých akcí a obrazu v regionu.

5.3 Je třeba zdůraznit, že v řadě regionů západního Balkánu a zvláště v Kosovu⁽⁷⁾ se kvůli etnickým konfliktům pocit bezpečí a míru neupevnil a že unie Srbska a Černé Hory nespĺňuje kritéria pro vytvoření očekávaného demokratického soustátí⁽⁸⁾.

5.4 Bosna a Hercegovina a Kosovo jsou ustanovenými politickými zřízeními, jež prosadily mezinárodní organizace, a není jisté, zda se udrží i v budoucnu. Proto je třeba naléhavě nalézt zásadní řešení politických problémů těchto zemí způsobem, který zaručí hospodářskou prosperitu, ochranu práv menšin a náboženských skupin a posílení demokratických struktur pod záštitou mezinárodních organizací. Zahájení mnohostranných jednání koncem roku 2005 v rámci OSN o budoucnosti Kosova představuje jedinou naději na vyřešení tohoto chouloustivého problému.

5.5 EHSV se domnívá, že EU by měla posílit svou pozici na západním Balkánu prostřednictvím důrazných a praktických informačních a komunikačních strategií, přičemž by na jedné straně měla jasně stanovit svou politiku v této oblasti a na straně druhé vyčíslit náklady, jež by pro tyto země představovala integrace do EU⁽⁹⁾.

5.5.1 Kodaňská kritéria by pro země západního Balkánu, které si přejí vstoupit do EU, měla být považována za základní a neměnná. Je však třeba upozornit, že pro dosažení zásadních pokroků v tomto procesu a splnění těchto kritérií bude EU muset přímo zasáhnout prostřednictvím svých mechanismů, a to nejen v institucionálních rámcích daných zemí, ale též při zavádění *acquis communautaire* do praxe.

⁽⁷⁾ Usnesení EP P6_TA(2005)013: Regionální integrace na západním Balkánu - usnesení EP o stavu regionální integrace na západním Balkánu.

⁽⁸⁾ Rakouské předsednictví 2006 - spolkový ministr zahraničních věcí - 23. listopadu 2005 - evropská zahraniční politika.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV Úloha občanské společnosti v nové evropské strategii pro západní Balkán. Zpravodaj: pan Confalonieri (Úř. věst. C 80, 30.03.2004, s. 158).

5.6 Na základě výše uvedeného by občanská společnost a její organizace měly rozvíjet odpovídající integrovanou evropskou strategii. Přesněji řečeno, organizovaná občanská společnost poskytuje jedinečnou příležitost, jak zajistit, aby hladce proběhl dlouhodobý transformační proces, a zaručit, aby programy pro spolupráci a intervenční programy byly pro konečné příjemce skutečně účinné.

5.7 Na základě dostupných informací a příslušných znalostí, které EHSV získal o této oblasti, a to zejména po zřízení kontaktní skupiny pro západní Balkán, Výbor konstatuje a poznamenává následující:

5.7.1 Rasové a etnické konflikty mohou v zemích západního Balkánu kdykoli propuknout v násilný střet. Existuje zde skryté napětí, které může náhle prudce vybuchnout.

5.7.2 Občanská společnost⁽¹⁰⁾ se nesměle pokusila hrát svou úlohu, ale obvykle se opírala o zahraniční financování a v některých případech se jí nedostávalo znalostí a důvěryhodnosti.

5.7.3 Základním předpokladem, se kterým by měly souhlasit všechny státy v této oblasti, které si přejí vstoupit do EU, je přijetí Listiny základních práv Evropské unie.

5.7.4 Země západního Balkánu neustále potřebují plnou, soustavnou a silnou podporu, jak z hlediska ekonomického, tak co se týče know-how, aby upevnily své nově zřízené instituce a dosáhly nezbytné demokratické úrovně. Poskytování této pomoci bude třeba lépe koordinovat, což se bude v případě EU muset uskutečnit prostřednictvím užší spolupráce mezi Evropskou agenturou pro obnovu a zastoupení EU v této oblasti.

5.7.5 Posílení vícehlasého a vícestranného sociálního dialogu a vytvoření demokratického a právního funkčního rámce pro občanskou společnost, které se budou uplatňovat v praxi, představují základní předpoklady pro návrat k normální společenské a hospodářské situaci v daných zemích.

K posílení sociálního dialogu je zvláště třeba:

- a) uznat úlohu sociálních partnerů,
- b) uznat nezávislost sociálních partnerů,
- c) respektovat práva zastupitelských organizací na to, aby byly dobře informovány, konzultovány a vyjadřovaly se ke všem ekonomickým a sociálním otázkám.

5.7.6 Taktéž je třeba omezit korupci tím, že budou stanoveny přísná, ale co nejjednodušší pravidla, která se budou s pomocí nových technologií striktně dodržovat.

5.7.7 Organizace občanské společnosti je třeba financovat. Financování je největší překážkou pro jejich rozvoj a zvláště pro rozvíjení dialogu.

5.7.8 Soudní moc se musí stát oporou společnosti. Za tímto účelem se jí musí dostávat zvláštní podpory a musí být posílena tak, aby mohla plnit institucionální úlohu po vzoru evropských modelů.

5.7.9 Hospodářská spolupráce mezi státy v této oblasti je klíčem k celkovému integrovanému procesu přechodu k *acquis communautaire*. Kromě toho tato spolupráce pomůže výrazně snížit napětí a vytvořit další možnosti rozvoje a prosperity.

5.7.10 Dialog mezi odlišnými kulturami, vyznáními a národy usnadní vytvoření možnosti sblížení a komunikace mezi zeměmi západního Balkánu. Náboženští představitelé v této oblasti se vyzývají, aby v tomto ohledu hráli zásadní úlohu, zmírňovali napětí a podporovali úsilí o posílení dialogu.

5.7.11 EHSV soudí, že v této oblasti lze dosáhnout hospodářského rozvoje prostřednictvím přímých zahraničních investic a nezbytné privatizace, čímž se získá kapitál a know-how, přispěje se k omezení veřejného sektoru a učiní se první pozitivní krok v řešení všech ostatních sociálních a politických problémů. Aby bylo dosaženo tohoto cíle, je nezbytné, aby bankovní sektor a institucionální rámec spolehlivě fungovaly a dodržovaly uznávaná a potvrzená mezinárodní pravidla s cílem omezit všechny formy korupce (praní špinavých peněz, pašování atd.).

Evropská centrální banka a EIB se vyzývají, aby plnily specifickou úlohu koordinátora v této oblasti.

5.7.12 Mezinárodní organizace (Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Mezinárodní organizace práce, OSN atd.) musí intenzivněji spolupracovat se zastupitelskými organizacemi občanské společnosti, aby posílily jejich úlohu ve společnosti v zemích západního Balkánu.

5.7.13 EHSV zaznamenává, že se významně zlepšila koordinace mezi různými orgány EU v této oblasti. Evropská agentura pro obnovu spravuje programy, jež představují stovky milionů eur; pro některé z nich je třeba více lidských zdrojů či konkrétněji odborná příprava pracovní síly, jiné se o to snaží. Měli bychom se rovněž zmínit o práci Evropské nadace odborného vzdělávání (ETF) a CEDEFOP (Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání), které díky své vynikající spolupráci s ETF a bezprostřední blízkosti mohlo nabídnout své bohaté zkušenosti a know-how zemím této oblasti. Kromě agentur EU bychom měli rovněž zdůraznit úlohu Paktu o stabilitě, i když jeho budoucnost nejistá, což by mohlo oslabit jeho vliv v regionu .

⁽¹⁰⁾ Usnesení EP P6_TA(2005)0131.

6. Návrhy a doporučení EHSV

6.1 S cílem přiblížit hospodářskou, sociální a kulturní realitu v zemích západního Balkánu odpovídajícím *acquis* z hlediska občanské společnosti je třeba nového pohledu na tento proces. V první řadě je třeba náležitě využít zkušeností získaných při největším rozšíření EU prostřednictvím smíšených poradních výborů a více zapojit evropskou organizovanou občanskou společnost do všech etap vypracování a rozvíjení příslušných politik. Dále je třeba systematictější a jasnější institucionální zapojení organizované občanské společnosti obou stran do politických jednání mezi EU a vládami balkánských států. Též jsou nezbytná integrovaná opatření pro každou oblast a cíl.

6.1.1 EHSV disponuje rozsáhlými lidskými zdroji a znalostmi ⁽¹⁾ získanými v rámci smíšených poradních výborů při vstupních jednáních EU s deseti novými členskými státy, ale také v rámci smíšených poradních výborů s Bulharskem, Rumunskem a Tureckem, které stále fungují. Z tohoto důvodu se považuje za obzvláště povoláný orgán, který může plnit aktivnější úlohu v rozvoji výše uvedených politik prostřednictvím spolupráce s Výborem regionů a také své účasti při organizaci společných iniciativ v regionu.

6.1.2 EHSV má mnoho informací a kontaktů, zvláště od té doby, kdy byla zřízena kontaktní skupina pro západní Balkán a uskutečnily se návštěvy jejích členů v této oblasti. Tyto informace a kontakty umožňují Výboru plnit cíle Soluňské agendy týkající se nejdůležitějších ekonomických, sociálních a kulturních otázek, pro něž je třeba aktivněji a rychleji přijmout evropská pravidla a hlediska v zemích západního Balkánu.

6.1.3 EHSV přikládá velký význam své iniciativě uspořádat v roce 2006 ve svém sídle Fórum s organizacemi občanské společnosti západního Balkánu, protože toto Fórum umožní, aby všechny velké organizace občanské společnosti západního Balkánu přímo navázaly kontakt s EHSV a také obecně s evropskými institucemi. Vyzývá Komisi, aby podpořila tuto specifickou iniciativu veškerými vhodnými prostředky a napomohla jeho iniciativám zaměřeným na podporu zastupi-

⁽¹⁾ EHSV doposud vypracoval tyto příspěvky k zemím západního Balkánu: 1) informační zprávu o vztazích mezi Evropskou unií a některými zeměmi jihovýchodní Evropy přijatou 23.7.1998 – zpravodaj: pan Sklavounos (CES1025/98 fin) „ 2) stanovisko z vlastní iniciativy k rozvoji lidských zdrojů v zemích západního Balkánu – zpravodaj: pan Sklavounos (Úř. věst. C 193, 10.7.2001, s. 99), 3) akční plán na podporu tradice a praxe sociálního dialogu, jakož i účasti občanské společnosti a obdobných subjektů v jihovýchodní Evropě ve spolupráci s Evropskou nadací odborného vzdělávání a Mezinárodní organizací práce, 4) stanovisko z vlastní iniciativy k Podpoře zapojení organizací občanské společnosti v jihovýchodní Evropě – minulé zkušenosti a budoucí výzvy – zpravodaj: C. Wilkinson (Úř. věst. C 208, 3.9.2003, s.82), 5) průzkumné stanovisko Úloha občanské společnosti v nové evropské strategii pro západní Balkán – zpravodaj: R. Confalonieri (Úř. věst. C 80, 30.3.2004, s.158), 6) stanovisko EHSV Rozšířená Evropa – sousedství: nový rámec pro vztahy s našimi východními a jižními sousedy – zpravodaj: K. Alleweldt (Úř. věst. C 80, 30.3.2004, s.148).

telských organizací občanské společnosti na národní a regionální úrovni a rádně vzala v úvahu výsledky Fóra.

6.1.3.1 Bude-li o to požádán, EHSV je připraven poskytnout své služby k tomu, aby se organizace občanské společnosti dostaly do styku se svými evropskými protějšky za účelem přenosu know-how a zvýšení produktivity jejich činností na západním Balkánu.

6.1.3.2 EHSV se také zvláště zajímá o ty organizace občanské společnosti, které mají finanční potíže a mají problémy s pokrytím svých operačních nákladů vlastními finančními prostředky. Přimlouvá se za jejich posílení v souvislosti s prováděním Paktu o stabilitě.

6.1.3.3 EHSV má podobný zájem o problémy zemědělských spolků na západním Balkánu. Proto naléhá na Komisi, aby těmto otázkám věnovala větší pozornost a nabídla vhodné know-how a odborné znalosti nezbytné k modernizaci primárního sektoru.

6.1.3.4 EHSV je toho názoru, že podpora hospodářských reforem a hospodářského rozvoje v regionu je základním faktorem při řešení strukturálních problémů. Podpora malých a středních podniků ⁽²⁾ prostřednictvím jejich zastupitelských organizací je základním předpokladem hospodářské prosperity regionu a lze jí dosáhnout pomocí uplatnění osvědčených postupů, které se již použily v členských státech EU. EHSV má nezbytné know-how a lidské zdroje, aby takové úsilí podpořila.

6.1.3.5 Z tohoto hlediska a ve spolupráci s Evropskou komisí by se EHSV mohl účastnit národních a místních informačních setkání s občanskou společností.

6.1.3.6 EHSV by mohl přispět k šíření informací o činnosti mezinárodních organizací v oblasti, které jsou napojeny na organizace občanské společnosti. V souvislosti se společným prohlášením generálního ředitele MOP a předsedkyně EHSV by EHSV v regionu mohl navíc vyvíjet společnou činnost s MOP, zejména s cílem posílit sociální dialog.

⁽²⁾ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu: Západní Balkán a evropská integrace. KOM(2003) 285 v konečném znění, 21.5.2003 [není k dispozici v české verzi].

6.1.3.7 EU a EHSV by měly naplánovat, zahájit a podporovat systematické analýzy sociální situace na západním Balkánu a pokroků, kterých dosáhla občanská společnost, se zaměřením v první řadě na vztah mezi investičním úsilím a účinností. Ať už pro velké, či menší investice lze použít výkonnostní ukazatele (případně navrhnout nové, pokud žádné neexistují), aby se přesně určily slabé stránky či mezery současných politik a kroků EU a provedla se nezbytná zlepšení nebo úpravy (například rozdělení různých organizací občanské společnosti na základě určitých základních charakteristik, jako důvod jejich existence, cíle, stanovy, geografické pokrytí, způsoby práce a řízení, zdroje a výše financování atd.).

6.2 EHSV je připraven vytvořit smíšené poradní výbory se všemi zeměmi regionu, jakmile to situace umožní.

6.3 Na základě příslušných zkušeností a znalostí, které EHSV získal díky svým kontaktům s organizacemi občanské společnosti v zemích západního Balkánu, Výbor vyzdvihuje a doporučuje následující:

6.3.1 Národním a regionálním politickým silám zemí západního Balkánu

6.3.1.1 EHSV doporučuje zemím západního Balkánu, aby zvýšily své úsilí ve snaze dosáhnout souladu s *acquis communautaire*, zejména s tou částí, která se týká ochrany práv jednotlivců, sociálních a kolektivních práv, a to prostřednictvím prozatímních národních plánů rozvoje srovnatelných s plánem, který připravilo Turecko, aby byly do budoucna připravené využít pomoc z EU.

6.3.1.2 EHSV vyzývá vlády, aby zvýšily své demokratizační úsilí a aby podpořily sociální soudržnost tím, že posílí dialog s organizacemi občanské společnosti.

6.3.1.3 EHSV žádá všechny zúčastněné strany, aby obzvláště respektovaly národnostní a náboženské menšiny, zabezpečily jejich individuální, náboženská a politická práva a chránily náboženské a kulturní památky.

6.3.1.4 EHSV vítá postup dosažený při vytváření dohod o stabilizaci a přidružení, které se blíží dokončení ve všech zemích.

6.3.2 Politickým orgánům Unie

6.3.2.1 Vzhledem k tomu, že z důvodu neexistence know-how a legislativního rámce jsou v regionu obzvláště výrazné problémy spojené s rovností mužů a žen, ochranou životního prostředí, ochranou spotřebitelů a znevýhodněnými skupinami, EHSV vyzývá Komisi, aby pomohla zemím západního Balkánu provést co nejrychleji nezbytné modernizace.

6.3.2.2 EHSV vyzývá Komisi, aby přijala opatření usilující o další posílení vazeb mezi EU a zeměmi v tomto regionu jako pokračování jednotlivých dohod o stabilizaci a přidružení, které byly podepsány s Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie a Chorvatskem, a aby zvýšila úsilí po dokončení procesu také s ostatními zeměmi regionu. Dále ji vyzývá, aby tak prokázala silnou politickou vůli a lepší koordinaci s cílem podpořit všechny body Soluňské agendy ⁽¹³⁾.

6.3.2.3 EHSV považuje Soluňskou agendu za důležitý dokument o spolupráci avšak dodává, že vyžaduje neustálou aktualizaci.

6.3.2.4 EHSV považuje vzdělávání za nejdůležitější oblast, ve které by EU měla podporovat společnost na západním Balkánu. Lepší vzdělávání znásobené snížením negramotnosti podstatně přispívá ke zmírnění značných rozdílů etnických, náboženských a mezi menšinami a spolu s hospodářskou prosperitou a posilováním demokratických institucí může dovést národy západního Balkánu k lepší úrovni správy věcí veřejných. Komise může hrát zvláště důležitou roli v oblasti vzdělávání a kultury, zejména vypracováním podpůrných programů pro výměny mezi vědeckými pracovníky a odbornou přípravu nových vědců.

6.3.2.5 V této souvislosti je nezbytné upozornit zejména na rostoucí geopolitickou, ekonomickou a sociální slepou skvrnu EU, jež je důsledkem nepřítomnosti zemí západního Balkánu v jejich strukturách.

6.3.2.6 EHSV proto doporučuje úplné začlenění zemí západního Balkánu do rozvojové strategie EU z důvodu specifických problémů, kterým musí tento region čelit, a to prostřednictvím posílení procesu stabilizace a přidružení a v případě potřeby přijetím dodatečných opatření.

6.3.2.7 Mimoto se doporučuje lepší koordinace mezi politickými institucemi Unie i mezi jejími poradními orgány (EHSV a Výbor regionů) s cílem vytvořit podmínky pro účinnější rozvoj zmíněných programů.

6.3.2.8 EHSV je toho názoru, že konečné rozhodnutí v otázce vyřešení svrchovaného statusu Kosova je životně důležité pro bezpečnost, mír a stabilitu v regionu, a vyzývá Radu, Komisi a Evropský parlament, aby dostaly svým povinností a přispěly k úsilí OSN a zvláštního vyjednavče generálního tajemníka OSN.

6.3.2.9 EU by měla zástupcům organizované občanské společnosti a zastupitelských organizací poskytnout zvláštní status (udělit vstupní víza) a v této věci projevit větší celkovou pružnost ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Soluňská agenda pro západní Balkán: vybrané části z následných jednání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy, 16. června 2003.

⁽¹⁴⁾ Usnesení EP P6_TA(2005)0131.

6.3.2.10 EU by měla přistoupit k hodnocení organizací sociálních partnerů. Mělo by se týkat jejich postavení, jejich cílů, jejich organizace a fungování, rozsahu jejich činnosti (veřejný nebo soukromý sektor), stupně jejich reprezentativnosti (ve srovnání s řadou podniků a pracovníků nebo s daným sektorem) atd. s tím, aby Evropská unie měla spolehlivé organizace, s nimiž by mohla spolupracovat. Analýzy tohoto druhu by mohly být ještě jednodušší, kdyby EU shromažďovala a zveřejňovala údaje potřebné k těmto analýzám (zkrátka kdyby EU byla v tomto směru transparentní), které jsou podmínkou pro přidělení podpory EU veřejným a soukromým subjektům a rovněž zastupitelským organizacím občanské společnosti.

Tato práce by mohla být provedena interně, tj. službami EU (Komise, EHSV atd.), nebo pokud to bude nutné, celá či její část by mohla být provedena externím subjektem.

6.3.3 Členským státům EU, které hraničí se západním Balkánem, a organizacím evropské občanské společnosti

6.3.3.1 EHSV doporučuje, aby členské státy EU (jako Itálie, Maďarsko, Slovinsko a Řecko) podnikly kroky k posílení tamní občanské společnosti, zejména pokud jde o strategii, rozvoj lidských zdrojů, řízení a evropeizaci institucionálních a zákonodárných struktur.

6.3.3.2 EHSV současně požaduje ještě větší informovanost a dynamismus na straně evropských zaměstnavatelských a zaměstnaneckých organizací a obecněji evropské organizované občanské společnosti, pokud jde o potřebu zapojit odpovídající organizace na západním Balkánu do příslušných evropských struktur a činností.

6.3.3.3 To znamená, že jak kroky, které podniknou členské státy obklopující západní Balkán, tak odpovídající práce organizací evropské občanské společnosti musí navázat na výše uvedený střednědobý až dlouhodobý program ekonomického, sociálního a politického rozvoje.

6.4 Financování

6.4.1 EU má k dispozici řadu finančních nástrojů zaměřených na posílení občanské společnosti na západním Balkánu. Další mezinárodní organizace a země mezitím poskytují rozvojovou pomoc mnoha organizacím občanské společnosti v regionu. Ačkoliv je taková pomoc obecně prospěšná, je zde několik nebezpečí, které se týkají především způsobu, jakým se přiděluje. Nejchoulostivější problémy s použitím zahraniční rozvojové pomoci na západním Balkánu jsou:

6.4.1.1 Mezinárodní pomoc západnímu Balkánu může být z hospodářského hlediska poměrně značná, ale velice často je vázána na priority stanovené dárci, které neberou v úvahu

skutečné místní potřeby. Co se týče občanské společnosti, mezinárodní rozvojová pomoc ve většině případů nebere v úvahu zájmy místních zainteresovaných subjektů a zaměřuje iniciativy k institucionální změně za ojedinělé iniciativy, které neladí se stávajícími mocenskými a sociálními strukturami nebo zájmy a tradicemi zemí, které získávají pomoc. Často je veškerá práce přidělena nevládním organizacím v zemích, které dostávají pomoc. Tyto nevládní organizace jsou zcela závislé na mezinárodních programech rozvojové pomoci, a tak navrhuji iniciativy, které jsou v souladu s prioritami dárců místo s potřebami příjemců.

6.4.1.2 Výkonnost mezinárodních programů rozvojové pomoci na západním Balkánu je oslabena zejména nedostatečnou koordinací mezi různými dárci a neobyčejně krátkým časovým rozpětím programů, které často financují jednorázové iniciativy. V mnoha případech jsou iniciativy, které začínají vykazovat kladné konkrétní výsledky, opuštěny, protože dárci náhle změni své priority financování, jelikož jejich plánování je založeno na mnohem kratších časových rozpětích, než jaká opravdu potřebují země západního Balkánu. Mechanismy financování EU a dalších mezinárodních organizací musí vzít v úvahu skutečnost, že časté změny priorit financování nejsou účinné. Programy odborné přípravy a budování kapacit obecně patří do této kategorie. Podpora institucí se provádí podobně „kousek po kousku“ a často zahrnuje konference a malé semináře místo skutečné technické pomoci.

6.4.1.3 Ve skutečnosti mnoho nevládních organizací pracuje na sociálních iniciativách, aby si vytvořily příjem, což snížilo jejich schopnost vytvořit opravdové vazby se společností a dosáhnout svých určených cílů. Mnoho nevládních organizací si plete svoji roli s rolí manažerů programů technické podpory a funguje na základě hospodářských kritérií soukromého sektoru s cílem zajistit si více financování.

6.4.2 S ohledem na potřebu zabývat se těmito problémy, aby tak bylo organizacím občanské společnosti poskytnuto více praktické podpory, a pokud jde o financování této práce, EHSV doporučuje následující:

6.4.2.1 EU musí zaměřit své programy rozvojové pomoci, které byly již zavedeny, ale také ty, které se připravují na období 2007-2013, na oblasti demokratické správy, finanční správy a řízení životního prostředí.

6.4.2.2 Vlády západního Balkánu musí společně s EU vytvořit jasné funkční programy, aby posílily občanskou společnost. Tyto programy musí být předmětem diskusí s Evropskou komisí. Proto navrhuje, aby byl mezi Komisí, EHSV a místními vládami ustaven pravidelný konzultační mechanismus pro vytváření a rozvoj těchto programů.

6.4.2.3 Pro kontrolu výsledků programů rozvojové pomoci v oblasti občanské společnosti je nezbytné vytvořit zvlášť důkladný systém. EHSV by v takovém systému mohl hrát velmi důležitou roli.

6.4.2.4 Plánování programů rozvojové pomoci musí být přizpůsobeno praktickým potřebám občanské společnosti. Rozvojová pomoc zaměřená na vytváření nových institucí občanské společnosti by mohla značně využít technickou podporu EHSV.

6.4.2.5 Kontaktní skupina EHSV a zástupci organizované občanské společnosti na západním Balkánu by mohli vytvořit stálou řídicí pracovní skupinu po Fóru pro západní Balkán, které uspořádá EHSV. Tato skupina by pomáhala organizacím občanské společnosti formovat jejich strategie a pracovní program a poskytovala by osvědčené postupy a know-how, aby

pozvedla občanskou společnost v členských státech EU a zemích západního Balkánu.

6.4.2.6 Cíl „územní spolupráce“ ve finančním výhledu EU na období 2007–2013 musí uvážit finanční prostředky určené na pomoc třetím zemím. Mechanismy financování třetích zemí musí být zjednodušeny, aniž se pochopitelně vzdáme současné transparentnosti, a musí být posíleny v politikách sousedství. Zkušenosti z programů, jako je CADSES, se musí využít a rozšířit.

6.4.2.7 Při sestavování programů rozvojové pomoci pro občanskou společnost musí vzít EU v úvahu rozvojové programy jiných mezinárodních organizací. Spolupráce s programy a zvláštními službami OSN by se měla prohloubit a rozšířit na funkční úroveň.

V Bruselu dne 17. května 2006.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kampaň EU za zachování biodiverzity – postoj a příspěvek občanské společnosti

(2006/C 195/24)

Rakouské předsednictví Rady EU požádalo dopisem ze dne 13. září 2005 Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství o vypracování průzkumného stanoviska k tomuto tématu *Kampaň EU za zachování biodiverzity – postoj a příspěvek občanské společnosti*

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 26. dubna 2006. Zpravodajem byl pan RIBBE.

Na 427. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 17. a 18. května 2006 (jednání ze dne 18. května 2006), přijal Výbor následující stanovisko 125 hlasy pro, nikdo nebyl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Shrnutí závěrů a doporučení Výboru

1.1 Biodiverzita je základem a ručitelem života na naší planetě. Už ve vlastním ekonomickém zájmu se člověk musí snažit o zachování stability ekosystémů. Zachování biodiverzity je kromě toho výrazem odpovědnosti vůči světu kolem nás. Ochrana biodiverzity není žádný „luxus“, který si můžeme dovolit, nebo kterého se můžeme vzdát.

1.2 Člověk sám je největším uživatelem biodiverzity, je však zároveň také hlavní příčinou jejího úbytku.

1.3 EHSV se domnívá, že biodiverzita v Evropě je i nadále v nejvyšší míře ohrožena. Dosavadní opatření EU dosud nestačí k zastavení negativního trendu posledních desetiletí.

1.4 EHSV vítá, že se nejen všechny evropské instituce, ale i členské státy EU jako smluvní partneri úmluvy o zachování biologické rozmanitosti zavázaly, že se negativní trend pokusí nejen zastavit, nýbrž ho i zvrátit.

1.5 EHSV však se znepokojením konstatuje, že mezi nároky a skutečností je obrovský rozdíl: veřejné instituce dosud k ochraně biodiverzity nepřispěly tak, jak se od nich očekávalo. Při ochraně biodiverzity by vlastně měly fungovat jako vzor, místo toho ale plánovací rozhodnutí a podpůrné programy často přispívají k dalšímu ohrožování biodiverzity. Ve finančním období 2007 – 2013 se má navíc významně šetřit právě v těch politických oblastech, které jsou pro ochranu biodiverzity obzvláště důležité.